

Фонд
Демократичні ініціативи
імені Ілька Кучеріва

Круглий стіл

«Соціальна напруженість та протестна активність: погляд соціологів»

22 вересня 2017 року

Інститут соціології НАН України
(вул. Шовковична, 12)

Організатор – **Інститут соціології Національної академії наук України**

Інформаційна підтримка – **Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва**

Учасники прес-конференції:

- **Ірина Бекешкіна** – старший науковий співробітник Інституту соціології НАН України, директор Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва
- **Петро Бурковський** – завідувач відділу розвитку політичної системи НІСД
- **Олена Злобіна** – завідувачка відділу соціальної психології Інституту соціології НАН України
- **Микола Шульга** – заступник директора Інституту соціології НАН України
- **Олександр Резнік** – головний науковий співробітник Інституту соціології НАН України

Питання до розгляду:

- Як населення оцінює загальний рівень напруженості в суспільстві?
- Між якими соціальними групами можливі гострі конфлікти?
- Які соціальні проблеми найбільшою мірою спричиняють зростання напруженості?
- Хто своїми діями (бездіяльністю) найбільше впливає на погіршення ситуації в країні?
- Що відбувається з протестною активністю? Хто і чому готовий протестувати?
- Рішення яких проблем найбільш сприятиме зниженню напруженості в суспільстві?
- Які суспільні запобіжники не дають зірвати «кришку» емоційно вируючого «громадського котла»?

Загальнонаціональне опитування населення України було проведене Інститутом соціології НАН України у співпраці з Благодійним фондом «Інтелектуальна перспектива» з 3 по 25 липня 2017 року за квотною вибіркою, що представляє доросле населення (старше 17 років). Опитування здійснювалося у всіх областях України (крім АР Крим та окупованих територій Донецької та Луганської областей), методом особистого інтерв'ю за місцем проживання респондентів. Усього було опитано 1800 осіб. Похибка вибірки не перевищує 2,3%.

Для порівняння наводяться дані загальнонаціональних опитувань, що проведені Інститутом соціології НАН України за попередні роки здійснення соціологічного моніторингу (тобто, повторних опитувань за однаковою методикою).

- Рівень напруженості у суспільстві більшість населення (61%) оцінює як високий: «вкрай високий» (23%) та «вище середнього» (38%). За десятибальною шкалою (1 – «ситуація спокійна», рівень напруженості дуже низький, 10 – «ситуація критична, вибухонебезпечна», рівень напруженості вкрай високий) середній бал напруженості становить 6,79 бала.
- Водночас загальна оцінка населенням ситуації в країні за останні три роки не зазнала суттєвих змін. У 2017 році майже половина опитаних (48%) зазначає, що «терпіти наше тяжке становище вже неможливо» (у 2016 р. – 48%, 2015 р. – 45%, 2014 р. – 39%). А от в оцінці майбутнього потроху зменшується негативізм. Частка тих, хто вважає, що ніякого покращення не відбудеться, хоча і залишається високою (48%), знизилася порівняно з 2016 роком на 10% (було 59%). Натомість кількість оптимістів, які вважають, що життя у найближчий рік більш-менш налагодиться, потроху зростає і у 2017 році становить 21% (у 2016 р. – 16%). Оптимістів більше у Західному (30%), Південному (25%) та Східному (22%) регіонах і менше на Сході (15%) та Донбасі (13%).
- Дещо зросла, порівняно з минулим роком, і кількість тих, хто готовий терпіти погіршення рівня життя заради здійснення реформ – у 2016 р. таких було 33%, у 2017 р. – 39% (із них 6% готові «терпіти скільки треба», а 33% готові «якийсь час потерпіти, але недовго»). Водночас кількість тих, хто не готовий терпіти погіршення рівня життя, у 2017 році становила 50% (утім, це на 10% менше, ніж у минулому, 2016 році).
- Переважна більшість населення (68%) як головний чинник, що спричиняє зростання напруженості, називає продовження бойових дій на сході України. Близько половини опитаних пов'язують зростання напруженості з дією економічних чинників – зростанням безробіття (48%) та збідненням населення внаслідок зростання цін, підвищення тарифів (46%). Значну напруженість продукують процеси, пов'язані з негативними оцінками влади. Вважають чинниками зростання напруженості корупцію – 44% населення, безкарність та свавілля чиновників – 41%, недовіру до влади – 34%. Близько чверті населення (26%) називають джерелом напруженості недоступність та низьку якість медичного обслуговування. Найменше на зростання напруженості впливають проблеми мігрантів та біженців (6%) та конфлікти між різними церквами та релігійними громадами (7%). Натомість конфлікт між бідними та багатими вважають в Україні гострим чи дуже гострим 48% населення. Попри поширений стереотип щодо ключової ролі ЗМІ у підсиленні стану напруженості, їх вплив вважають важливим чинником лише 9% опитаних.
- Головну відповідальність за зростання напруженості населення покладає на владу. 74% вважають, що найбільше своїми діями (бездіяльністю) впливають на погіршення ситуації в

країні нинішні очільники держави (Президент, Уряд, Верховна Рада), 52% схильні звинувачувати у цьому політиків, 42% – олігархів. Близько 30% пов'язують зростання напруженості з діяльністю керівництва Російської Федерації. Значно рідше винуватцями вважають або тих, хто має захищати законність та порядок – суддів (16%) та співробітників правоохоронних органів (14%), або тих, хто своїми діями цей соціальний порядок розхитує чи навіть руйнує – сепаратистів (16%), криміналітет (14%), радикалів (11%). Тенденція перекидати відповідальність на зовнішні сили є дуже виразною, пасивну більшість населення вважають винними в зростанні соціальної напруженості лише 16%. Звертає увагу позиція населення Донбасу, яке покладає провину майже винятково на нинішніх очільників держави та політиків і значно менше, порівняно з іншими регіонами, враховує інші чинники.

- Зменшення соціальної напруженості мають, на думку більшості, забезпечити також дії влади. 62% очікують найбільшого ефекту від реальної, з покаранням винних, боротьби з корупцією у владній верхівці країни. Половина опитаних вважає, що дієвим кроком стала б реалізація проектів, спрямованих на покращення матеріального становища та умов життя людей, 40% очікують досягнення владою реального прогресу в ситуації на Донбасі. Від посилення громадського контролю за діями влади сподіваються отримати позитивний ефект 25%. Ані нагальні зміни у влади (позачергові вибори Президента та ВР, відставка Уряду), ані протести населення не вважаються дієвими чинниками зменшення соціальної напруженості.
- Хоча відповідальність за зростання напруженості й водночас сподівання на її зменшення делегуються населенням владі, оцінка ситуації в політичній сфері переважно негативна. Її вважають напруженою 57%, критичною – 32%. Більше половини (52%) не довірили б владу жодним з існуючих політичних партій та рухів, 68% не вірять, що результати виборів змінять їхнє життя.
- У 2017 році зафіксовано зниження оцінки ймовірності виникнення масових протестів у місці проживання та готовності особистої участі у цих протестах порівняно з періодом 2014–2016 роками. Налаштовані брати участь у протестах 21%, не готові брати участь 56%. Найменшу готовність до участі у акціях протесту висловили мешканці Донбасу (11%).
- Головними мотивами, що спонукають людей брати участь у протестах, названо боротьбу за справедливість – 16% (найбільше на Заході – 22%, найменше на Донбасі – 9%), та неможливість терпіти тяжке життєве становище – 13% (найбільше на Заході – 15%, найменше на Донбасі – 7%). Головними чинниками неучасті у протестах є невіра у можливість в такий спосіб щось змінити – 16% (на Донбасі – 25%) та несприйняття подібних форм боротьби – «слід відстоювати власні права в суді, а не на вулиці» (11%). Серед тих, хто готовий вийти або вже виходив на протест, найвагомим мотивом є відстоювання справедливості (35%), на другому місці неможливість далі терпіти життєві труднощі (21%).
- Загальна кількість населення, яка була задіяна у протестних заходах, за останній рік нараховує близько 15%. Найбільш актуальною проблемою виявилось підвищення

тарифів на комунальні послуги, проти яких протестувало майже 8,7% дорослого населення. Решта проблем зумовило значно меншу кількість протестувальників: захист громадянських прав та свобод – 3,8%; захист своїх трудових прав, відстоювання прав на пенсійне забезпечення – 3,6%; незабезпечення нормальних умов життя у місці проживання – 3,4%; звільнення з роботи у зв'язку із закриттям підприємств чи установ – 2,2%; кричущі факти корупції в органах влади – 2,0%; експлуатація об'єктів, які несуть небезпеку здоров'ю людей – 1,9%; незаконна забудова, будівельні афери – 1,8%; недостатнє фінансування галузі, в якій працюють – 1,6%; торгівля з неконтрольованими Україною територіями Донбасу – 1,4%; вимоги об'єктивного проведення слідства та справедливого судочинства – 1,4%; реструктуризація валютних кредитів, повернення коштів збанкрутілих установ – 0,6%.

- Аналіз економічної диференціації участі у протестних заходах засвідчив, що соціальна напруженість серед малозабезпечених верств виникає на ґрунті фактичної знедоленості, нестачі елементарних умов для життя, натомість політичні проблеми викликають напругу серед більш матеріально благополучних верств населення.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ: ДИНАМІКА ТА СУЧАСНИЙ СТАН ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ

Як Ви вважаєте, яке з наведених нижче висловлювань більше відповідає ситуації, що склалася в країні?

	2000	2005	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017
Все не так погано, і можна жити	4.4	17.9	13.4	11.7	9.5	9.2	5.3	5.0	8.7	7.3
Жити важко, але можна терпіти	38.9	51.4	48.5	53.5	53.4	48.8	45.1	42.4	38.0	36.8
Терпіти наше тяжке становище вже неможливо	50.4	21.1	29.1	27.3	29.8	33.1	38.7	45.2	48.2	47.8
Важко сказати	6.1	9.6	8.9	7.4	7.3	8.7	10.8	6.6	5.0	7.9
Не відповіли	0.2	0.0	0.0	0.2	0.0	0.2	0.2	0.8	0.1	0.2

Як би Ви охарактеризували рівень напруженості в суспільстві сьогодні?

Дуже низький (ситуація спокійна)	3.8
Низький	11.7
Середній	23.7
Вище середнього	38.0
Вкрай високий (ситуація критична, вибухонебезпечна)	22.7

Що, на Вашу думку, НАЙБІЛЬШОЮ мірою впливає на зростання напруженості в суспільстві останнім часом?

Бойові дії на сході України	67.8
Зростання безробіття	48.1
Збідніння населення внаслідок зростання цін, підвищення тарифів	46.3
Корупція, хабарництво	44.4
Безкарність, свавілля чиновників	40.9
Недовіра до влади, розчарування в її здатності щось змінити	34.0
Недоступність, низька якість медичного обслуговування	26.5
Поширення злочинності, пияцтва, наркоманії	17.0
Погіршення відносин з іншими державами	15.8
Зростання проявів радикального націоналізму	13.5
Обмеження громадянських прав, демократичних свобод (свободи слова, друку)	13.2
Інформація, яка поширюється через ЗМІ	9.3
Інформація та коментарі, які супроводжують спілкування в соціальних мережах Інтернет	7.1
Конфлікти між різними церквами та релігійними громадами	7.0
Загроза терористичних актів	6.2
Наплив мігрантів, біженців	5.8
Важко сказати	1.8
Інше	0.4

На Вашу думку, наскільки гострим є конфлікт в Україні між ...?

	<i>Дуже гострий</i>	<i>Гострий</i>	<i>Не дуже гострий</i>	<i>Немає конфлікту взагалі</i>	<i>Важко сказати</i>
Бідними та багатими	18.3	28.4	28.2	14.4	10.5
Найманими працівниками і власниками	7.6	17.8	37.0	21.2	16.2

Хто, на Вашу думку, своїми діями (бездіяльністю) найбільше впливає на погіршення ситуації в нашій країні?

Нинішні очільники держави (Президент, Уряд, Верховна Рада)	74.3
Політики	51.5
Олігархи	42.2
Керівники Російської Федерації	27.8
Судді	20.8
Сепаратисти	16.4
Пасивна більшість населення	16.4
Співробітники правоохоронних органів (поліції, прокуратури)	14.2
Криміналітет	13.8
Міжнародні організації - МВФ, Всесвітній банк, міжнародні благодійні фонди ("Відродження", Макартурів тощо)	13.2
Радикали	11.8
Лідери країн Заходу	7.0
Журналісти, блогери	3.6
Релігійні діячі	2.1
Ніхто конкретно, так складаються обставини	2.0
Інтелігенція	1.0
Інше	0.4

Що, на Вашу думку, найбільшою мірою сприятиме зниженню поточної напруженості в суспільстві?

Викорінення корупції у владній верхівці країни (винні мають відбувати реальне покарання)	61.8
Реалізація проектів, спрямованих на покращення матеріального становища та умов життя людей (відновлення державного контролю за цінами, тарифами, підвищення зарплат та пенсій, реальні зміни у сфері медицини, освіти та ін.)	49.8
Досягнення владою реального прогресу в ситуації на Донбасі (припинення військових дій, звільнення полонених, розведення воюючих сторін на найбільш безпечні позиції та ін.)	40.0
Посилення громадського контролю за діями влади (прозорість бюджету, участь громад у підготовці та прийнятті важливих для населення рішень)	24.6
Відставка Кабінету міністрів	14.4
Проведення найближчим часом позачергових виборів Президента	11.6
Активна позиція людей в цілому, масові акції по всій країні, спрямовані на захист населенням своїх прав	11.2
Дії радикальних груп, які намагаються підштовхнути владу до вирішення нагальних проблем суспільства (наприклад, блокада ДНР / ЛНР, блокування роботи філій російських банків тощо)	9.7
Проведення позачергових виборів парламенту	7.4
Важко відповісти	4.1
Нічого з перерахованого не сприятиме	3.2
Не вважаю ситуацію напруженою	1.7
Інше	0.7

Як Ви вважаєте, у найближчий рік наше життя більш або менш налагодиться чи ніякого покращення не відбудеться?

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017
Ніякого покращення не буде	56.2	43.8	42.7	35.2	44.0	26.1	51.3	39.9	51.7	59.0	48.4
Важко сказати	24.3	43.1	38.8	43.2	36.3	43.2	33.7	37.6	27.3	24.8	29.2
Більш-менш налагодиться	19.3	13.0	18.4	21.6	19.6	30.6	14.9	22.3	19.0	16.0	21.2
Не відповіли	0.2	0.2	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1	0.3	2.0	0.2	1.2

**Здійснення реформ призвело до зниження рівня життя людей.
Як довго Ви згодні ще терпіти погіршення рівня життя?**

	2015	2016	2017
Так, готовий терпіти скільки треба	7.4	4.4	6.3
Якийсь час готовий потерпіти, але недовго	34.0	28.8	33.1
Ні, не готовий, бо не вірю в успішність тих реформ	26.5	37.2	29.1
Не готовий, бо мій рівень життя вже зараз нестерпний	23.8	21.4	20.8
Важко сказати	7.4	8.1	10.5
Не відповіли	0.9	0.1	0.2

Як би Ви оцінили в цілому політичну ситуацію в Україні?

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017
Благополучна	3.2	2.7	3.3	2.1	1.3	1.9	1.9	0.2	0.8	0.9	0.8
Спокійна	25.7	16.0	17.9	12.2	8.3	19.3	15.2	1.9	1.8	5.6	5.1
Напружена	45.9	55.3	55.3	64.0	64.9	61.1	58.4	40.8	47.5	52.5	56.8
Критична, вибухонебезпечна	13.6	14.8	11.1	13.3	18.6	11.1	17.2	55.4	47.9	38.5	31.8
Важко сказати	11.5	11.1	12.1	8.3	6.9	6.6	7.2	1.6	1.1	2.3	4.9
Не відповіли	0.0	0.2	0.3	0.1	0.1	0.0	0.1	0.0	0.8	0.2	0.6

Чи є серед існуючих на теперішній час в Україні політичних партій і рухів такі, яким можна довірити владу?

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2016	2017
Ні	31.2	27.5	30.9	23.4	39.5	33.1	46.8	43.8	56.6	52.2
Важко сказати	51.8	39.8	43.3	33.7	30.5	36.9	34.1	34.9	25.1	23.7
Так	16.7	32.4	25.5	42.9	29.8	29.9	18.7	21.2	18.0	24.0
Не відповіли	0.3	0.3	0.3	0.0	0.2	0.1	0.4	0.1	0.3	0.1

Я не сподіваюсь на вибори, тому що не вірю, що від їх результатів зміниться моє життя

	2006	2016	2017
1. Повністю згоден	27.6	34.1	35.9
2. Скоріше згоден	21.9	30.1	31.6
3. Важко сказати, згоден чи ні	26.6	16.6	12.2
4. Скоріше не згоден	16.5	14.0	14.9
5. Зовсім не згоден	7.2	5.1	5.2
Не відповіли	0.2	0.1	0.2
<i>Середній бал*</i>	<i>2.54</i>	<i>2.26</i>	<i>2.22</i>

Як Ви вважаєте, наскільки можливі зараз у Вашому місті/селі масові виступи (мітинги, демонстрації) населення проти падіння рівня життя, на захист своїх прав?

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2014	2015	2016	2017
Малоймовірно	47.6	53.6	56.5	54.7	53.8	62.5	59.4	38.8	42.6	50.4	55.6
Важко сказати	28.7	25.0	21.2	19.3	19.9	19.3	18.8	26.4	21.0	20.3	17.7
Досить ймовірно	23.7	20.7	22.2	26.1	26.2	18.1	21.6	34.7	36.0	29.3	26.4
Не відповіли	0.0	0.6	0.1	0.0	0.2	0.1	0.2	0.1	0.4	0.0	0.3

Якщо такі мітинги, демонстрації протесту відбудуться, Ви особисто братимете в них участь чи ні?

	2000	2002	2004	2006	2008	2010	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Скоріше за все, ні	43.6	41.7	48.2	45.8	46.3	50.1	48.1	52.6	43.4	50.7	47.2	56.4
Важко сказати	31.0	28.1	23.7	23.5	24.0	21.4	25.0	25.1	26.9	23.5	25.7	21.4
Скоріше за все, так	25.4	29.7	28.0	30.7	29.5	28.3	26.8	22.0	29.6	25.4	27.0	21.1
Не відповіли	0.0	0.6	0.1	0.0	0.2	0.1	0.1	0.4	0.1	0.4	0.1	1.1

Люди періодично беруть участь у протестах і роблять це з різних причин. Оберіть будь-ласка той варіант, який найточніше характеризує можливість Вашої особистої участі або не участі у такій акції?

"Піду, бо слід відстоювати справедливість"	16.0
"Піду, бо терпіти моє життєве становище неможливо"	13.2
"Піду, якщо туди підуть мої друзі або авторитетні для мене люди"	8.9
"Піду, якщо учасників будуть матеріально заохочувати організатори"	1.3
"Піду, бо лише так можна натиснути на владу"	5.5
"Піду, якщо зобов'яже керівництво"	1.3
	-
"Не піду, бо не вірю, що в такий спосіб можна чогось досягти"	15.6
"Не піду, бо слід відстоювати власні права в суді, а не на вулиці"	11.3
"Не піду, бо мене це не цікавить"	6.8
"Не піду, бо не хочу постраждати при можливому розгоні акції"	4.8
"Не піду, бо не хочу демонструвати нелояльність до влади"	1.4
Інше	1.4
Важко відповісти	12.4

У яких протестних заходах Ви особисто брали участь упродовж останніх 12 місяців?

Проти підвищення тарифів на комунальні послуги	8.7
Протести, пов'язані із захистом громадянських прав та свобод	3.8
Захист своїх трудових прав, відстоювання прав на пенсійне забезпечення	3.6
Протести, пов'язані з незабезпеченням нормальних умов життя в місці Вашого проживання (нестача дитячих садочків, шкіл, медичних закладів, створення та захист існуючих зелених зон, будівництво та ремонт доріг тощо)	3.4
Проти звільнення з роботи у зв'язку із закриттям підприємств чи установ	2.2
Протести, пов'язані з кричущими фактами корупції в органах влади	2.0
Протидія експлуатації об'єктів, які несуть небезпеку здоров'ю людей	1.9
Протидія незаконній забудові, будівельним аферам	1.8
Проти недостатнього фінансування галузі, в якій працюю	1.6
Протести, пов'язані з вимогами об'єктивного проведення слідства та справедливого судочинства	1.4
Проти торгівлі з неконтрольованими Україною територіями Донбасу	1.4
За реструктуризацію валютних кредитів, повернення коштів збанкрутілих установ	0.6
Інше	0.6
У жодному із таких заходів участі не брав	84.2

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ: РЕГІОНАЛЬНІ ВІДМІННОСТІ

Як Ви вважаєте, яке з наведених нижче висловлювань більше відповідає ситуації, що склалася в країні?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Все не так погано, і можна жити	6.1	8.1	5.2	8.4	6.7
Жити важко, але можна терпіти	42.4	37.4	29.5	36.8	30.9
Терпіти наше тяжке становище вже неможливо	44.3	49.1	52.8	47.7	46.7
Важко сказати	7.2	5.5	12.4	7.2	15.8

Як би Ви охарактеризували рівень напруженості в суспільстві сьогодні?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Дуже низький (ситуація спокійна)	7.7	2.7	0	2.7	6.6
Низький	12.7	13.5	6.7	9.1	13.8
Середній	22.6	22.3	25.9	25.1	25.9
Вище середнього	34.1	41.6	36.8	39.2	32.0
Вкрай високий (ситуація критична, вибухонебезпечна)	22.9	19.8	30.5	23.9	21.6

Що, на Вашу думку, НАЙБІЛЬШОЮ мірою впливає на зростання напруженості в суспільстві останнім часом?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Бойові дії на сході України	69.7	68.4	54.4	67.3	78.3
Зростання безробіття	34.3	48.1	56.5	53.2	57.2
Збідніння населення внаслідок зростання цін, підвищення тарифів	42.8	51.0	34.2	53.5	33.1
Корупція, хабарництво	49.5	48.9	41.5	45.0	18.1
Безкарність, свавілля чиновників	42.6	43.4	32.6	46.8	23.5
Недовіра до влади, розчарування в її здатності щось змінити	28.5	33.7	34.2	43.8	24.1
Недоступність, низька якість медичного обслуговування	26.9	25.0	26.9	31.7	18.7
Поширення злочинності, пияцтва, наркоманії	13.8	23.4	14.5	15.8	4.8
Погіршення відносин з іншими державами	14.4	10.5	20.7	21.0	21.7
Зростання проявів радикального націоналізму	9.8	11.7	19.7	17.1	13.3
Обмеження громадянських прав, демократичних свобод (свободи слова, друку)	9.6	11.7	25.9	11.9	15.7
Інформація, яка поширюється через ЗМІ	6.6	10.0	9.8	11.4	7.2
Інформація та коментарі, які супроводжують спілкування в соціальних мережах Інтернет	3.5	7.0	14.5	5.7	10.8
Конфлікти між різними церквами та релігійними громадами	7.2	6.4	16.6	4.5	4.2
Загроза терористичних актів	6.6	7.9	5.2	5.2	1.8
Наплив мігрантів, біженців	6.9	6.5	5.7	3.5	6.6
Важко сказати	0.3	0.8	4.1	1.5	7.2
Інше	0.8	0.0	0.0	0.5	1.8

На Вашу думку, наскільки гострим є конфлікт в Україні між бідними та багатими?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Дуже гострий	19.0	16.7	27.5	17.0	16.3
Гострий	24.1	26.9	31.6	34.7	25.9
Не дуже гострий	28.1	33.3	18.1	28.3	19.9
Немає конфлікту взагалі	21.4	16.1	13.5	9.6	4.8
Важко сказати	7.5	7.0	9.3	10.3	33.1

На Вашу думку, наскільки гострим є конфлікт в Україні між найманими працівниками і власниками?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Дуже гострий	7.5	7.6	14.5	5.2	6.0
Гострий	20.5	14.1	16.1	23.0	16.3
Не дуже гострий	35.2	41.0	35.8	38.4	24.1
Немає конфлікту взагалі	23.2	25.9	19.7	15.1	15.1
Важко сказати	13.6	11.4	14.0	18.3	38.6

Хто, на Вашу думку, своїми діями (бездіяльністю) найбільше впливає на погіршення ситуації в нашій країні?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Нинішні очільники держави (Президент, Уряд, Верховна Рада)	69.1	74.8	76.2	78.6	71.7
Політики	57.2	48.9	57.5	53.7	36.7
Олігархи	51.1	43.2	40.9	43.3	16.9
Керівники Російської Федерації	33.5	31.5	22.3	26.4	10.8
Судді	24.2	18.5	31.6	21.7	7.2
Сепаратисти	18.9	16.9	12.4	17.7	10.8
Пасивна більшість населення	14.4	14.6	20.7	20.0	15.1
Співробітники правоохоронних органів (поліції, прокуратури)	14.6	11.1	19.7	19.0	7.8
Криміналітет	22.6	10.3	13.5	15.3	4.2
Міжнародні організації - МВФ, Всесвітній банк, міжнародні благодійні фонди ("Відродження", Макартурів тощо)	6.1	14.7	17.6	19.5	3.0
Радикали	6.9	10.8	26.9	13.3	5.4
Лідери країн Заходу	2.4	5.0	14.0	11.6	6.0
Журналісти, блогери	1.9	2.4	7.3	5.9	2.4
Релігійні діячі	1.3	2.6	3.6	1.2	1.8
Ніхто конкретно, так складаються обставини	1.3	1.7	1.6	3.0	3.0
Інтелігенція	1.1	0.9	1.6	0.7	1.2
Важко відповісти	1.3	3.6	5.2	3.7	14.5

Що, на Вашу думку, найбільшою мірою сприятиме зниженню поточної напруженості в суспільстві?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Викорінення корупції у владній верхівці країни (винні мають відбувати реальне покарання)	65.7	63.0	51.3	67.7	45.8
Реалізація проектів, спрямованих на покращення матеріального становища та умов життя людей (відновлення державного контролю за цінами, тарифами, підвищення зарплат та пенсій, реальні зміни у сфері медицини, освіти та ін.)	43.4	53.9	48.2	54.2	39.2
Досягнення владою реального прогресу в ситуації на Донбасі (припинення військових дій, звільнення полонених, розведення воюючих сторін на найбільш безпечні позиції та ін.)	42.3	37.8	28.5	42.9	50.0
Посилення громадського контролю за діями влади (прозорість бюджету, участь громад у підготовці та прийнятті важливих для населення рішень)	29.3	27.5	15.5	23.6	15.7
Відставка Кабінету міністрів	11.7	13.4	24.4	15.0	11.4
Проведення найближчим часом позачергових виборів Президента	10.1	9.3	12.4	15.0	15.1
Активна позиція людей в цілому, масові акції по всій країні, спрямовані на захист населенням своїх прав	12.5	12.1	13.0	10.6	4.2
Дії радикальних груп, які намагаються підштовхнути владу до вирішення нагальних проблем суспільства (наприклад, блокада ДНР / ЛНР, блокування роботи філій російських банків тощо)	10.1	8.2	19.2	9.1	4.8
Проведення позачергових виборів парламенту	7.2	6.1	9.3	7.9	10.2
Важко відповісти	3.7	3.3	4.1	3.9	8.4
Нічого з перерахованого не сприятиме	1.1	2.6	10.4	3.0	2.4
Не вважаю ситуацію напруженою	0.5	1.4	1.6	1.2	6.6
Інше	1.3	0.2	0.5	1.2	0.6

Як би Ви оцінили в цілому політичну ситуацію в Україні?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Благополучна	1.3	0.8	0.5	0.5	0.6
Спокійна	3.5	6.1	7.9	4.5	3.6
Напружена	55.2	56.9	63.9	58.7	50.6
Критична, вибухонебезпечна	37.0	30.7	24.6	30.4	38.6
Важко сказати	2.9	5.5	3.1	5.9	6.6

Як Ви вважаєте, у найближчий рік наше життя більш або менш налагодиться чи ніякого покращення не відбудеться?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Ніякого покращення не буде	47.4	50.0	42.1	55.0	42.1
Важко сказати	22.9	28.2	32.6	30.2	45.1
Більш-менш налагодиться	29.6	21.8	25.3	14.9	12.8

**Здійснення реформ призвело до зниження рівня життя людей.
Як довго Ви згодні ще терпіти погіршення рівня життя?**

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Так, готовий терпіти скільки треба	9.6	4.4	8.3	5.7	5.5
Якийсь час готовий потерпіти, але недовго	38.9	31.1	38.9	33.8	19.4
Ні, не готовий, бо не вірю в успішність тих реформ	25.3	34.1	20.2	31.4	22.4
Не готовий, бо мій рівень життя вже зараз нестерпний	18.1	23.1	19.7	19.3	23.6
Важко сказати	8.0	7.3	13.0	9.9	29.1

Чи є серед існуючих на теперішній час в Україні політичних партій і рухів такі, яким можна довірити владу?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Ні	57.7	51.0	56.5	46.6	53.6
Важко сказати	17.8	21.9	20.9	29.1	34.9
Так	24.5	27.2	22.5	24.4	11.4

Я не сподіваюсь на вибори, тому що не вірю, що від їх результатів зміниться моє життя

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Повністю згоден	32.3	36.6	41.7	37.9	30.7
Скоріше згоден	31.7	32.5	28.1	32.9	28.9
Важко сказати, згоден чи ні	13.1	10.8	12.5	9.2	23.5
Скоріше не згоден	16.3	15.6	14.1	13.4	13.9
Зовсім не згоден	6.7	4.6	3.6	6.7	3.0

Як Ви вважаєте, наскільки можливі зараз у Вашому місті/селі масові виступи (мітинги, демонстрації) населення проти падіння рівня життя, на захист своїх прав?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Малоймовірні	55.9	59.9	53.6	50.7	53.6
Важко сказати	17.9	13.4	22.9	16.3	32.5
Досить ймовірні	26.2	26.7	23.4	33.0	13.9

Якщо такі мітинги, демонстрації протесту відбудуться, Ви особисто братимете в них участь чи ні?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Скоріше за все, ні	54.2	62.9	55.0	53.5	52.1
Важко сказати	21.4	15.7	22.0	25.0	36.8
Скоріше за все, так	24.4	21.4	23.0	21.5	11.0

Люди періодично беруть участь у протестах і роблять це з різних причин. Оберіть будь-ласка той варіант, який найточніше характеризує можливість Вашої особистої участі або не участі у такій акції?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
"Піду, бо слід відстоювати справедливість"	21.8	14.7	16.6	15.3	9.0
"Піду, бо терпіти моє життєве становище неможливо"	15.4	15.3	8.8	12.3	7.2
"Піду, якщо туди підуть мої друзі або авторитетні для мене люди"	9.6	7.9	15.0	9.1	4.2
"Піду, якщо учасників будуть матеріально заохочувати організатори"	0.5	1.8	1.0	1.7	0.0
"Піду, бо лише так можна натиснути на владу"	9.6	5.6	2.6	3.7	3.6
"Піду, якщо зобов'яже керівництво"	1.6	1.2	1.0	1.7	0.0
	-				
"Не піду, бо не вірю, що в такий спосіб можна чогось досягти"	12.5	15.3	13.5	16.3	24.7
"Не піду, бо слід відстоювати власні права в суді, а не на вулиці"	7.7	9.6	21.8	13.5	8.4
"Не піду, бо мене це не цікавить"	8.2	6.8	3.6	5.9	9.0
"Не піду, бо не хочу постраждати при можливому розгоні акції"	4.0	6.8	2.6	4.2	3.0
"Не піду, бо не хочу демонструвати нелояльність до влади"	0.0	2.3	1.6	1.2	1.2
Інше	2.1	1.2	1.0	1.7	0.6
Важко відповісти	6.9	11.2	10.9	13.3	28.9

У яких протестних заходах Ви особисто брали участь упродовж останніх 12 місяців?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Донбас</i>
Проти підвищення тарифів на комунальні послуги	10.9	9.7	6.7	7.1	6.0
Протести, пов'язані із захистом громадянських прав та свобод	6.9	3.6	2.6	2.0	3.6
Захист своїх трудових прав, відстоювання прав на пенсійне забезпечення	4.8	3.5	1.6	3.0	5.4
Протести, пов'язані з незабезпеченням нормальних умов життя в місці Вашого проживання (нестача дитячих садочків, шкіл, медичних закладів, створення та захист існуючих зелених зон, будівництво та ремонт доріг тощо)	5.9	3.3	1.6	1.7	4.2
Проти звільнення з роботи у зв'язку із закриттям підприємств чи установ	4.3	2.7	0.5	1.0	0.0
Протести, пов'язані з кричущими фактами корупції в органах влади	4.0	2.1	1.6	1.0	0.0
Протидія експлуатації об'єктів, які несуть небезпеку здоров'ю людей	3.5	1.7	1.6	1.2	1.8
Протидія незаконній забудові, будівельним аферам	4.3	2.3	0.0	0.5	0.0
Проти недостатнього фінансування галузі, в якій працюю	1.3	2.6	0.5	1.0	0.6
Протести, пов'язані з вимогами об'єктивного проведення слідства та справедливого судочинства	2.1	1.7	1.6	1.0	0.0
Проти торгівлі з неконтрольованими Україною територіями Донбасу	2.9	1.8	0.0	0.7	0.0
За реструктуризацію валютних кредитів, повернення коштів збанкрутілих установ	1.1	0.6	0.0	0.5	0.0
Інше	0.5	0.5	0.5	0.7	0.6
У жодному із таких заходів участі не брав	78.9	82.1	90.2	87.7	89.8

